

VEVŐ UR ÓFELSÉGE

Irta: KÖVES MIKLÓS

Széles tejfehér menyezet alatt, habos csontszinű falak és egy földig-érő körablak között terül el Rajovics ur nagy dolgozószobája. A lapos, széles dolgozóasztal és az ablak félköre közti napfényes térségen, bodros-fehér szőnyegre állított karosszékben ül Rajovics ur délben egy óraker, mielőtt ebédelőtti üzleti utjára a városba indul és asztala nyitott fiókjaiban turkál. A patent ajtók és ablakok által őrzött templomi csend nincs összhangban a sok világossággal, amely a csupaiüveg körfalon át szélesen áramlik, aminthogy a butorzat egyszerű és higgadt vonalai, a magas, szögletes fotelek és csupasz-tejüveglámpák sem illenek Rajovics ur hizásnak indult alakjához, öregesen lelógó Harry Baurarcához, kopasz fejéhez és erőszakosan nyugtalan tekintetéhez. Viszont Rajovics ur felesége, egy egészen ostobává pingált és szőrtelenített arcú, szalmaszőkére festett hajjú, kéjesre csinált tekintetű félmeztelen nő, akinek festett képe a háttér falán függ, mintha haragudnék a szögletes, egyszínű himzésű függönyre, amely vele szemben még használatlanul, Rajovics ur asztalán hever és amelyet a férj felesége nevenapjára rendelt.

A terem középterén világos téglaszinű puha szőnyeg terjeng, a szőnyegen több óriási fotel mered függőlegesen, mint megannyi ház tüzfala, a menyezet felé.

Az egyik fotelben egy finoman pirosított arcú és egyszerű uccai ruhába öltözött leány görnyed, jólnevelten összesimuló térdekkel és karokkal, Mademoiselle Zoe Benkó, az uri házaknál közismert iparművész nő, aki az asztalon heverő függőnyt készítette, abból kifolyólag Rajovics urral elszámolási viszonyban van, pénze járandó még, ezért a pénzéért jött megint és feszülten, de meghuzódva lesi azt a percet, amikor az elfoglalt nagyur abbahagyja a fiókok és rekeszek nyitogatását és feléje fordul:

— Rajovics ur kérem — szólal meg aztán óvatosan, csakhogy jelenlétéről jelt adjon.

Rajovics ur hanyagul közbevág: — Igen... — és még jobban belefurja magát a dolgába. — Foglaljon helyet, kisasszony, — teszi hozzá szórakozottan, mintha nem is ő ültette volna már le ugyanezt a kisasszonyt, azelőtt már egy jó félórával.

Zoe kisasszony nem ül vissza rögtön. Arcán most a türelmetlenség szikrája cikázik át, kicsi homlokán harag-felhősceke gyűl.

— Tulajdonképpen.. — mormogja, de a többit elhallgatja.

„Tulajdonképpen nem is tudom... morajlik tovább a torkában a szó, elvégre mégis csak adósom...“

Zoe kisasszony apja valamikor kis bank igazgatója volt Erdélyben, és aki neki adósa volt, az előtte kalapot emelt és fejet hajtott és őt magát is, később, a hitelezői gyűrték maguk alá. Ennek a Rajovicsnak pedig ő a hitelezője — hát milyen jögon fölényeskedik, várakoztatja?!

Ezt mind sorban lenyeli és mintha csak ez kellett volna, visszaül a tűzfalható székre és nyugodtabban ül már, egészen a szélén, egészen összehúzótt térdekkel, összehuzódott arccal. Be kellett látnia: az apja más, ő más, Rajovics ur más, más az egész helyzet. Rajovics ur pénzes vevő, a Vevő Ófelsége, kényes paripa, aki egy ártatlan morgástól is visszaretten, elbizakodott primadonna, akit egy szokatlan pillantás is örökre megsért. Csak két olyan szót mondott ő Rajovics urnak tegnap a telefonon, „most már“, ezt a két szót, értve, hogy most már szeretné valóban meg-

kapni a még járandó pénzét, de ezt nem mondta ki, ennél sokkal enyhébben, folyton kérlelve és urazva fejezte ki magát, azt is csak félig mondhatta el, mert Rajovics ur közbevágott, hanem ebbe a félig kimondott óvatos mondatba véletlenül belecsúszott a két sértő szócska: „most már“ — és Rajovics ur már felfortyant, nem hagyta a mondatot befejezni, nyers szavakat sziszegett bele a telefonba, másnap délelőttre rendelte magához és nem volt hajlandó megmondani, hogy délelőtt pontosabban milyen időben várja és mondat közben letette a kagylót. Zoe kisasszonynak, hogy későn ne érkezék (hogy ezen a címen vissza ne utasítsák, most már haragból, hogy korábban kellett volna jönnie), kénytelen volt már félkilenc előtt becsengetni, bár nem volt rá reménye, hogy tizenkettő előtt Rajovics urral beszélhessen. Megtudta, hogy tizenegykor kell jönnie. Tizenegy után fontos ügyben, egy régi pártfogójával találkozója lett volna. Elhalasztotta egy órára és megjelent tizenegykor Rajovics urnál. Mintegy tizenkettőig, mint várható volt, Rajovics ur „nem volt otthon“, nem volt még készen, addig a kisasszonyt egy hívős előszobában tartották az inasok. Aztán — talán már tizenkettő lehetett — bevezették Rajovics ur dolgozószobájába, leültették egy fotelba. Most háromnegyed egy. Egy órákor fontos ügyben a pártfogója várja... Lehet az, hogy most azt is lekésse? Ki tudja, mikor láthatja újból azt az embert, ki tudja, milyen kára lesz. Lehet az, hogy valaki valakinek kényekedve szerint kárt okozzon? Mi is ez tulajdonképpen? Rajovics ur játszik vele? Bosszut áll a sértésért? Persze minden jel erre vall. Haszon-talanul tölti és tölteti az időt, tetteti elfoglaltságát, bosszut áll.. Hát ezt is lehet? Hát kicsoda is ő? És kinek nézi az embert?

Feláll:

— Rajovics ur kérem...

— Igen... Rögtön... — morogja Rajovics ur és oda se néz.

Zoe kisasszony vérvörösre váltan hebeg valamit, szavakat keres, szurós, gyilkos szavakat. Mégiscsak meg kell neki mondania egyszer... Nem gorombán, de annál találóbban: „Nem tudom, milyen emberekhez szokott, Rajovics ur... Az én apám nemzeti ur volt, bankot vezetett. Én gimnáziumot végeztem, ipari főiskolát jártam, Bécsben nevelkedtem...“ — ez szíventaláná, a gógös urat, a marhakereskedő fiát, a marha- és marhabőr-kivitelnek ezt az országos szakértőjét és királyát, aki öt elemít végzett és köztudomásúlag csak a háborús szerencsének és merész erőszakosságának köszönhet mindent...

De hogy mondja ezt ki? Rajovics ur amellet, hogy pénzes vevő, aki ha egyszer rosszul fizet is, általában nagy összegeket költ művészi tárgyakra, még birtokon belül is van: a leszállított függöny birtokán belül. Tehát perelni kellene. Perelni, két-három vagy öt évig harcolni, költeni, ütni és üttetni! Rajovics ur nagyot nevetne és ha akarná, csupa szórakozásból akár husz évig is halasztatná a pert, fizetné a legjobb ügyvédek... De ennyi se kell neki, hiszen a függöny átvételét alá se irta, semmi papirt alá nem irt. Ki mert valaha Rajovics urtól valamiről irást kérni? Az a jó ismerős, Rajovics ur fogorvosa, aki Zoe kisasszonyt neki beajánlotta, előre megmondta:

— Csak soha semmilyen nyugtát ne kérjen tőle, kedves... Azt nem szereti, általában irtózik a formáságoctól. A tett embere. Aztán a gavalérságára rém hiú és aki egyszer hozzá bizalmatlan volt, azzal többé szóba nem áll. Ezzel szemben, majd meglátja, mindennek megadja az árát, nem alkuszik...

Hiszen igaz, gondolja el Zoe kisasszony és újból helyet foglal a fotel szélén, tény, a függönyöknek is megadta az árát. Hármat ki is fize-

tett. Ha a negyediknek az árát is megkapja majd tőle, mondhatja, elérte vele a célját... Sokat mérgelődött, de nagyjában, mondhatja, elég jól keresett... Egy óra van, el is múlt már. A találkozóknak nyakát szegte Rajovics ur. De hiábavaló volna már ezen keseregni. Csak hiába ne lelt légyen, valóban végezhetne most már egyszersmindenkorra ezzel a rettenetes emberrel, hogy aztán sohase lássa többé! De vajjon nem járattja várattja hiába? Hányszor járatta már hiába, amig először szóbaállott vele, amig a rendelést neki adta, amig fizetett, a munkát átvette! Kezdetől fogva farkas-bárányt játszott vele! Miután kijelentette, hogy semmilyen írást nem ad, meggondolta a dolgot és egy hétig kinozta egy husz pontba foglalt kötlevél megfogalmazásával, egy-egy elvétett szóért az egész átfogalmazását követelte és az aláírást másnapra halasztotta; újból és újból magához rendelte és az előre megállapított időpontokban éppen aludt vagy mennie kellett; végre átvette az írást, sietve aláíratlan zsebre tette és többé elő nem vette. Fizetett, az igaz, három függöny árát előre, kötelezettség nélkül, kérés nélkül. A negyedik, az utolsó árával elmaradt, ezt utólagosan se fizette, többszöri kérés és könyörgés után is csak halogatta és halogatja. És ennek az egynek az árában tulajdonképpen benne van mindanégynék a munkadíja, Zoé kisasszony két hónapi munkája! És Rajovics urnak pénze van dögivel! Drága képeket vásárolt, feleségét külföldön tartja. Mért kinozza hát őt? Most, tegnap óta, talán büntetni akarja... De eddig miért? Ebben van öröme? Mondják, hogy egy üzletfelét, hitelezőjét hónapokon át így táncoltatta, miközben a kérdéses összeget becsomagolva a fiókjában tartotta, valahányszor érte jöttek, kivette, megmutatta és visszatette: „Pereljetek!” Most vele kezdene ilyet? Egyszer valaki, egy szocialista író, akivel Zoe kisasszony régebben többször találkozott, szadista szörny“-nek nevezte, aki a háború alatt „hullahegyeken táncolt”. „Ezt a szörnyeteget — mondta rá valaki, szintén valami író-féle, — csak felvagdalni volna érdemes. Csak kutyakolbásznak jó”. Zoe kisasszony nem szerette az ilyen véresszájú tréfákat, talán azért is hagyta abba az érintkezést az írókkal, azzal az íróval. Nem sejtette, hogy egyszer maga is ilyen közelébe kerülhet egy ilyen tigrisnek.

Hogy kezdje megint, hogy magára ne bősztse? Mondják, hogy lehet vele szépen beszélni, hogy bánni kell tudni vele... Melyik oldalról környékezze? Hiszen az oroszlan is, a tigris is...

— Rajovics ur kérem, csak azt az egyet tessék megmondani...

— Halljuk, — fordul most feléje Rajovics ur kihívó arccal és nyersen hozzáteszi: — Mi a követelése?

— Kérésem, Rajovics ur, — helyesbíti Zoe kisasszony alázatosan — megírtam már... Illetve... Megállapítottuk...

De már csak hebeg és sáppadozik. Amitől rettegett, bekövetkezett: ott látja Rajovics ur arcán, rejtett-gunyos mosolyán; Rajovics ur felveszi a harcot.

— Rajovics ur talán kételkedik? — teszi hozzá az esengő bárány hangján.

— Nem, — felel Rajovics ur szárazon, — de a függönyöket meg kell vizsgáltatnom szakértőkkel.

— Ugy?! — kiált fel Zoe kisasszony, most már mindent kockáztatva. — Hát mit gondol maga? — de megint lefékez: — Mit tetszik gondolni...

És megint értelmetlen hebegésben végződik beszédje, majd megint haraggal lobban: — Mit gondol mondja...

— Semmit se gondolok, — felel nyugodtan Rajovics ur, — amit

a szakértő megállapít, kifizetem.

Amit a szakértő megállapít! Erre aztán várhatna öt évig!

Zoé kisasszony elvörösödik, foga tehetetlenül összevicsordul. Az asztalhoz lép, a függöny felé lendíti kezét. Már nem gondol a pénzére, csak a bosszura. Mit tehetne? A bosszú, mondta apja, többször csak ambíció, arra csak ráfizetni lehet, de ami sohse volt, most meglesz! Ő bosszút vesz Rajovicson! Mit tehetne? Megragadni és összetépni a drága függönnyt! Egy lépés még, egy mozdulat, a hajszálszövésű vékony selyemhímzésű tüll egy perc alatt cafattá lesz...

De most meg tagjai mondják fel a fegyelmet. Lába nem bírja azt az egy lépést, karja nem ér odáig...

De mire is lett volna jó ez? Rajovics ur nagyot nevetett volna, mozgósította volna a rendőrséget. Más utat kell találni. Ravaszul, kerülőúton kell kifogni rajta. Mivel, milyen uton? Majd adódik valami megoldás, csak ki kell tartani, csak nem annyiban hagyni! Könyörgésre fogja:

— Rajovics ur... Mit vétettem én Rajovics urnak... Mért kell engem Rajovics urnak tönkretenni... Miért kell így... így...

Itt utolérte a sirás. A könnyei, amelyeket az imént még kívánt is, amint megjöttek, egyszerre egészen hatalmukba ejtik. Magám kívül az ablakhoz dőlve zokogva, nyögve és jajongva csuklik. Félkezni próbálja magát, de csak még nagyobb könnyözön lepi el, fuldokolni kezd.

— No jó — szólal meg Rajovics ur, feláll és az ajtó felé indul.

— Hova megy? — kiált fel Zoe kisasszony rémülten és egyszerre eláll a sirása. — Ne menjen most... Ne hagyjon itt... Hadd mondjak Rajovics urnak valamit... Valamit mondani akarok...

— Tessék. Csak röviden.

— Hallgasson meg, Rajovics ur, — kezdi Zoe kisasszony még kicsit csukladozva, könnyeit szárítgatva, — nem mint függönykészítő beszélek, csak mint nő állok itt... Egy gyenge nő... Amikor az elején megtudtam, hogy Rajovics urral személyesen lesz dolgom, nem a nagyságos asszonnyal, megvallom, nagyon örültem, gondoltam, egy férfi mégis... Nemde, Rajovics ur...

— Persze... Nos...

— Nos, ha egy nő kéri Önt, Rajovics ur... Egy egyedülálló nő... Önnek a egészen mindegy? Ne feleljen most rögtön Rajovics ur, gondolja el... Azt mondják, Rajovics ur a legkitűnőbb ember, a nők barátja, igazi gava'llér... Gondolja el... Itt állok, teljesen kiszolgáltatta...

Rajovics ur zavartan áll meg előtte. Nem érti egészen, miről van szó. De maga Zoe kisasszony se tudja még, hova fog kilyukadni. Eltökélte magában, hogy minden eszközzel harcolni fog, hogy üres kézzel innen ki nem megy.

Rajovics ur most egy lépést tesz feléje, szeme összetűz a lány szemével, aki most ruhája gallérját igazgatva az íróasztalhoz támaszkodik és hallgatva néz az ő szemébe...

Rajovics ur ismerte már Zoe kisasszony szemét. A szegény lány bosszantó dacosságát látta benne nem egyszer, a tanult ember értő fölényességét. Néha, ezzel nagy ellentétben, látott benne hízelt alázatot is, de akkor se azt, amit más nőknél tapasztalt: azt a női önmegadást, azt a magát-felejtő szemérmetlen aléltságot, amellyel a nő a férfinak ajánlkozik és aláveti magát... Most mintha ezt látná Zoe kisasszony szemében is megjelenni... És ahogy az íróasztalánál megállt és elhallgatott és ahogy félprofil mutatva feléje, bizalmasan íróasztala széléhez dől... Rajovics ur ismeri, ez az az intim és keccses állás, amely az irodái

körülmények között ugyanazt jelenti, mintha egy szalon vagy egy park zugában a nő a férfi vállára hajtja a fejét vagy ha sötét színházi páholyban feléje nyújtja a kezét... De ez így jobb, állapítja meg, így nemcsak a nő vak vágya és engedelmissége jut kifejezésre, vagy ahogy egyszer valami intellektüel mondta, az „absztrakt lelki diszpozíciója“, de a vonalai is láthatókká válnak és hangsúlyozódnak, beszélnek. Talán ezért is szoktak ilyenkor elhallgatni a lányok...

Zoe kisasszony testvonalai eddig némák voltak, ugyszólván sötétbe bujtak, elrejtöztek a kicsi, erélyes, szinte férfias arc mögé. Ez a kissé meggyötörtnek is látszó arc, ezek a kissé túlérett szemek Rajovics urnak, aki ma is friss szépségek között válogathat talán, nem sokat jelentenek, de az egyenes, fiús testtartása, karcsúsága, finom hajlású csipője, magas válla, szokatlan ruganyosságról beszélnek... Rajovics ur magatartása a nővel szemben mindig egy-egy kicsiny részleten múltott. Most mondhatni Zoe kisasszony karja tartása döntötte el a dolgot, amint kezét maga elé emelve, könyöke derekához simul, ujjai a ruha gallérját babrálják... „Graciózus“ — mondta egyszer valaki.

— No! — szól Rajovics ur és mosolyogva feléje nyul. — Jöjjön hát közelebb!

A lány vonakodva közeledik, szó nélkül odatartja a kezét, aztán, hirtelen elhatározással, védtelenül engedi át a derekát, a száját...

Az ablak és asztal közötti napsugaras téren, a bodrosfahér szőnyegen állnak sokáig egymáshozszorulva a váratlanul teljessé lett csendben, melyet alig-szakit meg a lábak topogásának hajk zaja, amint a nagy, lomha férfi, mint foglyul ejtett lepkét, karjai között szorongatja és vad csókjával borítja el a már szabadkozva vergődő, bogártestű lányt.

Zoe kisasszony akart engedékenysége hirtelen ellenkezésbe csapott át: nem így gondolta... Nem hitte ilyen keserűnek. Ilyen szörnyűnek! Hogy egyszer majd így odaengedi magát egy öregebb urnak, — erre már sokszor gondolt, készült. De hogy éppen ez lesz? Ez a pókember?! Vadul, öklöződve és könyökölve szabadítja ki magát:

— Hagyjon! — szemében újra gyilkos gyűlölet szikrázik. — Mit kíván még? Adja a pénzemet!

Rajovics ur félrecsuszott nyakkendőjét igazítja, liheg, fogát vicsoritja, az asztalhoz lép. Szórakozottan rakosgatja helyről-helyre a réz-, ezüst- és márványnehezékeket. Jól megértette: mint annyiszor, most megint nem a csókját kívánták, a pénzét akarják. Nem ütközik meg rajta, de ilyen esetekben egyenesen szokott beszélni:

— Megkapja, ha az enyém lesz, — szól szárazon.

— Hallja!... Az én pénzem!... Az én munkám!... — tör ki Zoe kisasszony, de megint ijedtség szorítja torkára a szót: Rajovics ur kezét a csengőfelé nyújtotta ki. — Vége! Odaugrik, megragadja azt a kezét, újra könyörög:

— Bocsásson meg, bocsásson meg... Ne küldjön el most... Nem mehetek el így... Nem hagyhatom...

— Nem veszt semmit, kisasszony... Munkáját szakértővel megvizsgáltatom és majd értesítem...

— Ne mondja ezt! Ne mondja! — kiált a lány, kezét a szájára teszi, hozzásimul. — Mondjon akármit, csak ezt ne... Nem akartam bántani, de... de ugye ilvenek vagyunk mi... Ilyen egy nő ugye... Ismerni kell... Majd eljön hozzám ugye és megismer... Nem akarom, hogy ellenségem legyen... Ettől irtózom... És különben is... Amit mondani akartam...

Amít most mond, e percben ötlött eszébe: hogy azért nem akar szakértőket, mert fél a véleményüktől, ez az utolsó függöny nincs egé-

szen rendben, a mintája hiányos, a kidolgozása tökéletlen... Ha ezt Rajovics ur elhinné és a függönyt visszaadná, hogy fejezze be... Ó! soha soha még Rajovics ur eszén nála kisebbek tul nem tehettek!

És ime: Rajovics ur nem kételkedik. De miért is gyanakodnék? Kire? Soha meg nem történt, hogy valaki, aki karmai között, aki karjai között vergődött, az ő ütése, az ő szoritása alatt alig-alig ocsúdott, bosszura gondolt volna. Természetesebbnek tűnik, hogy a nyomás alatt az ember egészen megpuhul, vall, vezekel..., hogy Zoe kisasszony most még odaadóbban, rajongással simul hozzá, kezét csókolgatja.

— Ugy-e nem haragszik — lihegi, a várt diadal repesésével. Majd elviszem... Majd eljön hozzám érte... És végleg megbocsát, ugy-e..

Rajovics ur kedvesen megpattintja a lány állát, gyengéden eltolja magától, nevet, csenget az inasnak. A függönyt becsomagoltatja, az inással utána viteti az autóbusszállomásig.

Megtörtént hát! Rajovics urnak a híres üzletembernek és taktikusnak nem ötlött eszébe, hogy se függönyről, se fizetésről senkinél irás nincs, hogy aki birtokon belül van, az győzhetetlen... És az se, hogy a nőnek, akihez hivatalos, a címét nem tudja...

Az autóbusszra váró utasok aligha értik Zoé kisasszony viselkedését: az inasnak, aki a csomagot elhozta, borraivalót nem ad, hanem kezét nyújtja neki, a csomagot pedig, mint valami leesett gyereket kapja ölébe és valakinek szinte a lábára lép közben...

De hova menjen most már a zsákmányával, hová fusson, hová rejtőzzék vele, Rajovics ur elől? Rajovics ur meg bocsát annak, aki ellene fellázad... Hogy menekülhet Zoé kisasszony haragja elől? Különös ötlet: az íróhoz megy vele. Elmond mindent és vele is marad. Három kocsis is elhaladt már, nem ült fel. Merre menjen? Elindul gyalog az őszi sétatény ködében, az elnedvesedett kavicsoson. És nem is fontos már, hogy kié a függöny és a dicsőség. De ami volt, amit már odaadott... A fák csupasz, vaskos ágait bámulja — és Rajovics ur karjait látja. Vállá meg-rándul: azt a szoritást érzi vissza, Rajovics ur kemény karizmát, amely a vállába nyomódott... A szája minduntalan elfacsarodik. Rajovics ur száját érzi vissza a szája. A sirást kívánja, de nem jut el a sirásig. Könnyeket érez, sőt, — Rajovics ur csókja ízét... Sós volt a csókja, igen mint a könny. Mint a vér!...

Felszáll végre mégis és mozdulatlanul, holtfáradtan, behunyt szemekkel ül hazáig. Csomagja nagyon elnehezült a karján, alig bírja már. Csendesesen korholja magában, mint anya a gyereket, aki nagy bánatot okozott. Egy korzikai történet jut eszébe, régi történet egy korzikai apáról, aki fiát, mert a zsandárok előtt egy jóbarát árulójává lett, szó nélkül lelőtte. Hát nem áruló gyermek ez is, ez az ő gyermeke, kinyjai szülöttje, drága műve? Nem az ellenség kezére adta őt? A kályhába gyurni, meggyujtani, igen, ezt kellene!...

Szobájába érve első pillantása a kályhára esik, amely kihülten, papírokkal megtömve áll a sarokban. A függöny összegyűrve, beletömve még ráférne...

Meg fogja-e tenni? Talán! Talán elmegy mégis ahhoz az íróhoz... Most nagyon fáradt. A sarokba dobja a csomagot és elnyulik a díványon. Nehéz, kisírt pilláit rögtön megszállja az álmoság.

Egy árnyalakját látja behunyt szeme... Új négyemeletes, márvány-és üveg-homlokzatú blokk-házat lát, széles, függönytelen körablakot... Az ablak mögött egy öreges arcot... Személytelen arc, élettelen rém: *Vevő Ur Ófelsége*...